

(калісьці ў ваколіцах Адэльска існавала каля 14 млыноў). На мерапрыемствах арганізаваны майстар-класы па традыцыйных рамёствах: ткацтва, вышыўка, выраб народных драўляных музычных інструментаў.

Установы культуры Гродзенскага раёна паспяхова выкарыстоўваюць гісторыка-культурную спадчыну рэгіёна ў турыстычнай дзейнасці. Рэалізуюцца 15 гісторыка-культурных турыстычных маршрутаў, багатых і разнастайных: яны спалучаюць у сабе наведванне музеяў з інтэрактыўнымі праграмамі і майстар-класамі, аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, самабытных, адроджаных у фальклорных экспедыцыйных брэндавых святаў, абрадаў, што з'яўляюцца найбагацейшай крыніцай пазнавальнага і маральнага развіцця чалавека, у тым ліку і замежнага турыста.

Пра значныя мерапрыемствы раёна ў рэспубліканскіх, абласных і раённых сродках масавай інфармацыі змешчаны 213 публікацый за перыяд з лістапада 2019 г. па лістапад 2020 г.

З удзелам устаноў культуры Гродзенскага раёна запісаны цыклы перадач «Наперад у мінулае», «Жывая культура», праграмы праекта «Надзея на сяло».

Дзякуючы ўсталяванаму бязвізаваму рэжыму на тэрыторыі Гродзенскага раёна, мерапрыемствы і музеі наведвалі 18 тысяч гасцей з розных куткоў Рэспублікі Беларусь, з іх 5179 – замежных турыстаў.

Высокая якасць культурнага прадукту, разнастайны і непаўторны культурны асяродак робяць раён інвестыцыйна прывабным, спрыяюць прытоку фінансавага і чалавечага капіталу. А падзейныя мерапрыемствы з кожным годам ператвараюцца ў месца прыцягнення сотняў тысяч вандройнікаў, што робіць іх магутным лакаматывам для турыстычных патокаў у раён, горад і краіну.

ВЫКАРЫСТАННЕ НЕМАТЭРЫЯЛЬНЫХ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫХ КАШТОЎНАСЦЕЙ У ТУРЫСТЫЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НА ПАСТАЎШЧЫНЕ

Чатовіч Л. Я.,

*метадыст цэнтра культуры
і народнай творчасці Пастаўскага раёна*

На Пастаўшчыне налічваюцца 5 нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей: «Народная гульня моладзі “Яшчар”» (в. Гута Пастаўскага раёна Віцебскай вобласці), «Традыцыйнае мастацтва маляваных дываноў Віцебскага Паазер'я», «Традыцыйная страва “Клёцкі з душамі”» Віцебскай вобласці), «Інсітнае (наіўнае) мастацтва Віцебшчыны» і «Беларускія мастацкія практыкі саломаліцення». Усе гэтыя адметныя правы НКС выкарыстоўваюцца

як у культурна-асветнай дзейнасці, падчас культурна-масавых мерапрыемстваў, у мастацкім афармленні памяшканняў, так і ў турыстычнай практыцы. Асабліва задзейнічанымі ў гэтым сэнсе з'яўляюцца наступныя маршруты – «Край казак і легенд» адзела спорту і турызму Пастаўскага райвыканкама (з наведаннем Пастаўскага Дома рамёстваў) і «Край азёраў, касцёлаў, паркаў» Пастаўскага цэнтра турыстычных паслуг. Апошні зацверджаны ў Нацыянальным агенстве па турызму і ўключае ў сабе не толькі экскурсіі па экспазіцыйных залах Дома рамёстваў, але і анімацыйную праграму «На госці да пастаўскага млынара», частаванне мясцовымі стравамі ад народнага клуба нацыянальнай кухні, гульні і абрад «Традыцыя» Курапольскага СДК. У ходзе праграмы па папярэднім замове могуць быць прапанаваны таксама «клёцкі з душамі», якія з'яўляюцца навінкай для гасцей клуба, асабліва замежных (у апошні час найчасцей з Расіі, Латвіі і Літвы) . У маі 2019 г. з удзелам аматарскіх аб'яднанняў Цэнтрам культуры і народнай творчасці (далей – ЦКіНТ) праведзена раённае «Свята клёцак» у Паставах, якое выклікала шырокі станоўчы рэзананс сярод жыхароў і гасцей горада, інтэрнэт-блогераў і было адлюстравана ў тэлепраграме «Паставы-ТБ». У 2018 г. клуб «Традыцыя» стаў удзельнікам Дзён Рэзекіянскага краю (Латвія), дзе правёў дэманстрацыю прыгатавання страў беларускай кухні і быў узнагароджаны спецыяльным дыпламам. У 2019 г. сумесна з Лынтупскім культурным цэнтрам «Культыватар» распачаты новы беларуска-польскі праект «Кулінарны шлях» – «Смакі Беларусі: інавацыйныя турыстычныя прадукты як спосаб усеабовага развіцця сельскага прадпрыемальніцтва», у ходзе рэалізацыі якога аматарскае аб'яднанне паказвае спосабы прыгатавання страў беларускай кухні, уключаючы элемент НГКК – «клёцкі з душамі». Прадстаўнікі «Традыцыі» былі накіраваны ў мэтавы кулінарны тур у Польшчу з наведаннем аграсядзіб таварыства «Падляскія смакі», дзе з поспехам былі праведзены майстар-класы па прыгатаванні беларускіх дранікаў на аграсядзібе «Чырвоны каралі» ў Падляскім ваяводстве і традыцыйных клёцак Пастаўшчыны (элемент НКС) у Лынтупскім культурным цэнтры «Культыватар» (2019 г.).

Яшчэ за тры гады да падрыхтоўкі дакументаў для надання статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці народнай гульні моладзі «Яшчар» у в. Гута Пастаўскага раёна супрацоўнікі ЦКіНТ імкнуліся аднавіць яе пры правядзенні ў летніках пастаўскіх школ, дзе ладзіліся «Гадзіны народных гульняў» з абавязковым уключэннем у іх праграму мясцовых варыянтаў «Яшчара» і іншых маладзёжных і дзіцячых забаў. «Яшчар» выкарыстоўваецца падчас раённага свята Купалля ў Пастаўскім гарпарку, у купальскіх імпрэзах (найчасцей у аг. Камаі і в. Гута), дзе прысутнічаюць часта і госці краю. Таксама яна праводзілася прадстаўнікамі калектыву Гуцкага СКЦ на «Шляецкім балі» ў в. Дунілавічы (2018 г.). У 2019 г. у аг. Лынтупы культурным цэнтрам «Культыватар» быў упершыню арганізаваны фестываль эксперыментальнай керамікі «Дым» з пленэрам па гэтаму віду

мастацкай творчасці. У заключных мерапрыемствах фестывалю прынялі ўдзел Саветнік па праектах развіцця Амбулады Рэспублікі Польшча сп. Магдалена Сідаровіч, прадстаўнікі асацыяцыі «Падляскія смакі» Падляскага ваяводства, а таксама керамісты з Балгарыі і Расіі. Увазе гасцей імпрэзы і мясцовых жыхароў Пастаўскім Домам рамёстваў і Гуцкім СКЦ былі прадстаўлены элементы НГКК – выстава традыцыйнай маляванкі і народная гульня моладзі «Яшчар». ЦКіНТ ажыццяўляе доўгатэрміновы праект «Святкуем па-беларуску», створаны для папулярызацыі гэтага элемента НКС, падчас якога ўдзельнікі фальклорнага гуртка Гуцкага СКЦ выязджаюць у іншыя ўстановы культуры, дзе ладзяць вярчоркі, прымеркаваныя да народных свят, калі па этнаграфічных звестках Пастаўшчыны магла праводзіцца гэтая гульня (Каляды, Вадохрышча, Вялікдзень, Купалле).

Элементы НКС у дэкаратыўна-прыкладной творчасці папулярызуюцца сярод турыстаў рознымі шляхамі: яны ўпрыгожваюць палаткі Пастаўскага Дома рамёстваў падчас правядзення міжнародных фестывалю «Славянскі базар у Віцебску» і «Звіняць цымбалы і гармонік». Гэтыя працы традыцыйнага мастацтва выкарыстоўваюцца ў афармленні культурна-масавых мерапрыемстваў, рыхтуюцца выставы з майстар-класамі носьбітаў і майстроў гэтых тэхнік у Пастаўскім ДOME рамёстваў, а таксама яны дэманструюцца на святах працаўнікоў сельскай гаспадаркі і пераапрацоўчай прамысловасці, экспануюцца ва ўстановах культуры, адукацыі і сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Пастаўскага раёна. У Пастаўскім ДOME рамёстваў дзейнічаюць выставы маляваных дываноў, паўдываннікаў, макатак, пано, традыцыйнага саломалляцтва, праводзяцца выставы мастакоў-аматараў, якія працуюць у стылі «інсіта». У Варапаеўскай бібліятэцы размешчана выстаўка мясцовай самадзейнай мастачкі Я. Б. Ліманоўскай. Створаны фонд адметных работ па саломалляцтву і народнаму роспісу. Метадыст Пастаўскага Дома рамёстваў В. М. Гукава атрымала Гран-пры на Міжнародным конкурсе майстроў традыцыйнага і сучаснага мастацтва роспісу «Фарбы нябёсаў», які праводзіўся ў рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску» (2020 г.). Яе работа ў тэхніках маляванкі і інсітнага мастацтва стала лагатыпам абласнога свята-конкурсу «Вялікая Вясельніца». Брэндавыя сувеніры, уключаючы НКС, прапануюцца наведвальнікам Дома рамёстваў у праграмах турыстычных маршрутаў «Край казак і легенд» аддзела спорту і турызму Пастаўскага райвыканкама і «Край азёраў, касцёлаў, паркаў» Пастаўскага цэнтра турыстычных паслуг.

У 2018 г. сумесна з рэдакцыяй праграмы тэлебачання «Паставы-ТБ» ЦКіНТ быў распачаты трохгадовы творчы праект, прысвечаны Году малой радзімы, пад назвай «Сам сабе рэжысёр». За гэты час былі падрыхтаваны 3 відэафільмы аб нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцях Пастаўшчыны і 1 – аб пачатку адраджэння ў рэгіёне народных мастацкіх рамёстваў у 90-х гг. XX ст., якія дэманстраваліся на мясцовым тэлебачанні, размешчаны на сайце «Паставы-ТБ»

і «Youtube». У 2019 г. пачаў ажыццяўляцца і новы культурна-асветны праект «Ведай свой край. Народная культура», прысвечаны Году малой радзімы. Адапаведны тэматычныя артыкулы друкуюцца ў газетах «Пастаўскі край», «ЛІМ», «Культура», на сайце «Жывая спадчына Беларусі».

Ва ўстановах адукацыі для вучняў старэйшых класаў дзейнічае Школа актыўнага грамадзяніна, дзе разглядаюцца разам з іншымі тэмамі і асаблівасці культуры свайго роднага краю. Узнікла ідэя выкарыстаць гэтую магчымасць для папулярызацыі мясцовых элементаў НКС сярод школьнікаў, што і здзяйсняецца ў цяперашні час шляхам вусных аглядаў традыцыйнай культуры Пастаўшчыны з відэапрэзентацыямі, якія ўключаюць мясцовыя праявы НГКК.

Для папулярызацыі нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей. Цэнтрам культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна прадугледжваецца далейшае правядзенне раённага «Свята клёцак» у г. Паставы. Супрацоўнікі цэнтра прапануюць уключыць у меню «клёцкі з душама» ў буйных кропках грамадскага харчавання, усталяваць садовую скульптуру «Гаспадар з клёцкамі» каля рэстарана «Світанак» у г. Паставы.

Для папулярызацыі народнай гульні моладзі «Яшчар» будзе мець працяг акцыя «Святкуем па-беларуску».

Праз арганізацыю выстаў традыцыйнага роспісу, твораў самадзейных мастакоў, якія працуюць у стылі «інсіта», вырабаў у мясцовых тэхніках саломпяцтва, распрацоўку і выраб сувеніраў спосабамі мастацкіх практык са статусам нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей яны будуць папулярызавацца сярод турыстаў і гасцей горада. Плануецца ажыццяўляць далейшае афармленне элементамі нематэрыяльных гісторыка-культурнай каштоўнасцей інтэр'ераў аграсядзіб, паляўнічых домікаў, аб'ектаў прыдарожнага сэрвісу, грамадскага харчавання, будынкаў сацыяльнага карыстання, а таксама выданне буклетаў па адпаведнай тэматыцы.

ФЕСТИВАЛЬНЫ ФАЛЬКЛОРНЫ РУХ «БЕРАГІНЯ» ЯК КРЫНІЦА ПЕРАЕМНАСЦІ НАРОДНЫХ ТРАДЫЦЫЙ У РЭГІЁНЕ

Курсевіч К. А.,

*галоўны спецыяліст аддзела ідэалагічнай работы,
культуры і па справах моладзі Акіябрскага райвыканкама*

У 2018 г. адбыўся юбілейны Х Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня» – унікальны і самабытны фестываль, які за перыяд свайго існавання пераўтварыўся ў важную падзею культурнага жыцця Беларусі.